

נו:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

מסורת הש"ס

והא וכן קתני. דמשמע דהכי יש לאסור כבני שפחות (קטנים) כמו עבדים קטנים וא"ת וליטני דכי קתני וכן אנדולים דהכי הוה בני שפחות גדולים כמו עבדים גדולים וי"ל דמשמע ליה דקאי אטליתו בין אנדולים בין אקטנים ועוד דס"ל דמשום גדולים דהן יודעים כטיב עבודת כוכבים ומשמיה ליה אלתרין למיתני וכן: **אלא** ד"ס"ד מיהו מאי איכא ד"מ"ר. וא"ת ואמאי לא משני דקאי וכן אדיוקא והכי קאמר בשוק טהור הא צנית טמא וי"ל דלא מסתבר ליה למימר דקאי וכן אדיוקא ואע"ג דגבי מל ולא טבל (ט) דקא מתרן תלמודא קאי אדיוקא מ"מ לא דמו דקא מייירי כבנייה טמא מעני מילה וטבילה אבל כגומא צנית לא איירי כלל: **הא** קמשמע אן עבדים דוי"א דבני שפחות. וא"ת אמאי דחקינן לומר למ"ד טהור דקאי וכן אדיוקא לעני דקאי ארוקין ומדרסן והכי קאמר וכן עבדים טהור רוקן ומדרסן בשוק כמו בני שפחות וי"ל דמשום הא לא אלתרין למיתני וכן דפשיטא דליכא למיטעי דרוקן ומדרסן טהור לא קאי אעבדים כמו אבני שפחות דא"כ אמאי מנא עבדים כלל אס לא לטהר רוקן ומדרסן בשוק דהא כבר שית קטנים אין עושין יין נסך לא קאי אעבדים: **עד** שתשהק תורה עבודת כוכבים טהור. אומר ר"י

בשוק טמא ואמרי לה טהור יין גדולים עושין יין נסך קטנים אין עושין יין נסך אלו הן גדולים ואלו הן קטנים גדולים שיודעין כטיב עבודת כוכבים ומשמיה קטנים שאין יודעין כטיב עבודת כוכבים ומשמיה קתני מידת מלו ולא טבלו אין מלו וטבלו לא תרגמה אבני שפחות הא וכן קתני ארוקן ומדרסן הניחא למאן דאמר טמא אלא למ"ד טהור מאי איכא למימר הא קמ"ל עבדים דומיא דבני שפחות מה בני שפחות גדולים הוא דעושין יין נסך קטנים אין עושין יין נסך אף עבדים נמי גדולים עושין יין נסך קטנים אין עושין יין נסך לאפוקי מדרב דאמר רב תיגוק בן יומו עושה יין נסך קמ"ל דלא ההוא עובדא דהוה במחוזא אתא עובד כוכבים עייל לחנותא דירשאל אמר להו אית לכו חמרא לזבוני אמרו ליה לא הוה יתב חמרא בדוולא שדי ביה ריה שיכשך ביה אמר להו האי לאו חמרא הוא שקליה האיך בריתחיה שרייה לדנא שרייה רבא לזבוני לעוברי כוכבים איפליג עליה רב חונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן נפקי שיפורי דרבא ושרו ונפקי שיפורי דרב חונא בר חיננא ור"ה בר ר"ג ואסרי איקלע

(א) (גפיל מ.ו.) (ב) (מכיל ער חמר דיה הא קמ"ל ובי שייך לעמוד א.) (ג) (נשיא מח"ל.ד.) (ד) (ע"כ שייך לעיל.) (ה) (ג"ס מ.ו.) (ו) (ג"ל טולא.) (ז) (ג"ל אבי אהרן ב ר"ת היה קן פהו של רש"י.)

הנהרות הב"ח
(א) רש"י ד"ה הניחא וכו' אלתרין למיתני וכן אבני שפחות וכו' ר"ש אבני שפחות ובין דלגבי: (ב) ה"ס ד"ה אלא וכו' ולא טבל קא מתרן תלמודא דקאי: (ג) ר"ה לאפוקי וכו' בתוספת הלימודים לפני ר"ת: (ד) בא"ד ר"י לר"ת תא חז: (ה) בא"ד כתיבין בן יומו אבדי היך נמיר: (ו) בא"ד למך המנהג הביא קמ"ל:

לעבדים הנקחין מן השוק ולא אייני: הניחא למאן דמי עמא. אלתרין למיתני (א) בני השפחות משום רוקן ומדרסן לאשמועינן דטמא אלא למאן דמי טהור כיון דעבדים טהור כ"ש אבני השפחות דלגבי יין לא השוו אהדי ואסורי דין נסך לאו קאי עליהו למא ליה למיתנינהו כדדי ה"ס אבני שפחות לית למיתני עבדים שמלו ולא טבלו רוקן וטהור בני השפחות שמלו ולא טבלו יינם גדולים כו': הא קמ"ל כו'. ודאי לענין נסך ערבינהו ומיהו לאו לענין קטנים ולאפוקי מדרב (נחמן) אלא לענין גדולים דקאמר עושין יין נסך ודיוקא לא טבלו אבל מלו וטבלו (א) ולאפוקי כו"ז: **אמר** האי לאו חמרא. בתמיה: שקליה. האי ישראל ברייתיה כלומר לא משנה ממנו: איפליג עליה. ולא היו אללו עביר להחיות עמו: איקלע

דדוקא עבדים אמרין עד שתשהקע דאע"ג שזרין להטבילם ולמולם מרזנים כדאמר (שמואל) בהחולן (בימט דף מה.) כשם שאי אהה מל בן איש בעל כרחו כך אי אהה מל עבד כע"כ מ"מ אימת רבו עליו ואינו מתגייר בלב שלם אבל עובדי כוכבים שמלים וטובלים מרזנים ולדעתם נשתקע שם עבודת כוכבים מפייהם מיד ומותר מנגע ביון מיד: **הר"ג** אבני השפחות. וא"ת אמאי לא נקיט תרגמה ארוקן ומדרסן ונקט מל ולא טבל דוקא אבל מל וטבל לא קאי מדי ארין נסך ויש לומר דניחא ליה לטויי כשיתא רשונה: (פ"ג שייך לע"ה) **אין** קמ"ל עבדים דוי"א רבני השפחות. נראה דהכי הוה מלי למימר האי וכן כשאר וכן דעלמא מה עבדים גדולים עושין יין נסך אף בני השפחות גדולים עושין יין נסך אלא דניחא ליה לטויי כפי פירוש שטת רשונה: **לאפוקי** מדרב דאמר תיגוק בן יומו. השתא חזינן דלהאי ליטנא דאמרי לה טהור שמואל לית ליה דרכי דאמר תיגוק בן יומו כו' דא"כ לא אמאי הא ממתנא כותיה אלא אית ליה לשמואל דתיגוק בן יומו אינו עושה יין נסך ומותר אף בשתי א"ה קטנים שאין יודעים כטיב עבודת כוכבים וכן יומו לאו דוקא ועבדים גדולים אע"פ שמלו וטבלו לריכין להמתין י"ב חדש להשקיע הם עבודת כוכבים מפייהם ופסקו הלכות גדולות דלא כרב כתיבין בן יומו ור"ה נמי פסק כשמואל דכתיבין כדמפרש ריב"ל למילתיה ופעם אחת מלא ר"י כמוב (א) כחוספתא הלומדים לפני ר"ת שפסקו דהלכה כשמואל הואיל וסבר ריב"ל כותיה והלכה כריב"ל לגבי ר' יוחנן וכ"ש לגבי רב ושמואל שאין הלכה כמותם לגבי ר' יוחנן וגם כסדר מנאים ואמוראים כתיבת יד הרב הגדול ר' יוסף עוב עלם פסק הלכה כמותו בכל מקום וגם ר"ת הביא הרבה ראיות על זה וכולם נדחו ועוד פסק ר"ת כלישנא דאמר רוקן ומדרסן בשוק טהור כבש פוסקים הך אחר המיקל ולפי אותו הלשון פליג שמואל דארכ כתיבין בן יומו ועוד פירשו רש"י וריב"ל בשם רש"י שכתבו בתשובה הגאונים כי בזמן הזה אין אסור הנאה במגע עובד כוכבים ביון כי עובדי כוכבים של עכשיו אין רגילין לנסך לעבודת כוכבים וחשובין כאין יודעין כטיב עבודת כוכבים ומשמיה והוה להו כתיבין בן יומו ועל זה אנו סומכין לגבות ימות העובדי כוכבים בחובותינו ועל דבר זה שלח לו ר"י לר"ת (ב) הא חזי דמינך ומאחורך ומאחורך משתרי מגע עובד כוכבים ביון לעלמא אפילו בשמיה דאחור ר' שמואל פסק בשם ר' אבין רבינו שלמה דהעובדי כוכבים בזמן הזה אין חשבוש אלא חשבוש ביון יומו ואתיה פוסק כתיבין בן יומו כשמואל דאית ליה דאינו עושה יין נסך לאסור אף בשמיה והשיב לו ר"ת כי התלמוד שכתב נבהל היה לפסוק וחס ושלום שלא עלה על לבו אלא ודאי ק"ל כרב באיסורי לגבי שמואל ותיגוק בן יומו עושה יין נסך לאסור בשמיה ועובדי כוכבים בזמן הזה ודאי הם כתיבין בן יומו כפסק רבינו שלמה וגם אין הלכה כשמואל עבדים שמלו ולא טבלו להצריך י"ב חדש להשתקע דהא ברייתא מפקא מייניה ללישנא דאמר טהור דק"ל כותיה כיון דק"ל כרב בהיא דתיגוק וכן היה מנהג בני אשכנז שנוגעים העבדים ביון אחר שמלו וטבלו מיד ואין להקשות מריב"ל דמשמע דקאי כותיה דריב"ל לא קאי על דברי שמואל לפרש דברי דהא איהו קשיש מיניה הוה ועיקר דבריו של ריב"ל נאמרו ביבמות פ' החולין דף מה: גבי הלוקח עבד מן העובד כוכבים מגלגל עמו י"ב חדש ותלמודא קבעה הכא לפרושי מילתא דשמואל מיהו היה ר"י מקשה אף לפי זה הפסק שפסק רבינו שלמה כרב כתיבין בן יומו (א) א"כ היך נמיר מגע עובד כוכבים כגמא כותיה כולל כדפרי" לעיל גבי רישא דליליבא לפירוש ר"ת וחזר ר"ת ואמר דודאי מתוך ההלכות לא מליני רואה פשוטה להמיר מגע עובד כוכבים ביון ואף לא סתם יינם כהנאה כי אם למוכרו ואותו עובד כוכבים עצמו כדאמר רב אשי לקמן (דף ע"ו:) דמשקל דמי מהוהא עבד כוכבים דנפשיה שרי מ"ט מיקליה קליה או ימכרו אותו עובד כוכבים לעובדי כוכבים כמו שהיה מוכרו לזרין ועל זה הוה ר"ת על רבינו מאיר אביו כי פעם נודמן לו יין נסך והפסידו בידים ואעפ"כ לא רה ר"ת לאסור הואיל ופסעו המנהג להמיר והנהג ישראל שיהו שוגגים ואל יבו מודין ומ"מ למך המנהג (ב) קת רואה שדמה סתם מנגע למועד כנהג דאמרין ימכר משום דלא נחשוין לניסוק ואפילו אם נדמו למדוד ביד שרי לרבין דאמרי ימכר ועד כאן לא אסר ר' נתן במדרו ביד אלא משום דגזר מדינה דיד אטו שכשן דיד וחי קא משכשך אחי נסכו לעבודת כוכבים אבל בזמן הזה אפי' משכשך ליכא פוסק ואפי' ר' נתן מודה דשרי כהנאה וא"ת כיון דגזרו על ניסוק העובד כוכבים הוה ליה דבר שבמנין דלרין מנין אחר להמירו וי"ל דלא גזרו אלא על המנסכים ובין דהשתא לא הוה מנסכים לעבודת כוכבים יש לתלות להמיר רואה לגבר מדאמרין פ"ב (לקמן סה.) דרבא שרן קורבנא לבר ששך ביום אידו אמר קוס לי כגויה דלא פלה לעבודת כוכבים ואע"ג דגם סתם ומתן ביום אידס היה דבר שבמנין ולא הוצרך מנין אחר להמירו להנכו דלא אולו ומודו כי ודאי מתחלה לא גזרו עליהם מיהו קשיא סתם יינם היך נמיר כהנאה כיון שגזרו על סתם יינם משום כהנאה והא גם עתה שייך זה הטעם וי"ל דמאי דגזרו פסח יינם לאסור כהנאה יומר מפתח היינו משום דשימיו לנסוכי לעבודת כוכבים אבל עתה יקורן שאינם יודעים כטיב עבודת כוכבים דיו להיות כפתח ושמנס או כבישולי עובדי כוכבים לאסור בשמיה ולא כהנאה והמחמיר תנא עליו כרכה: איקלע